

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЕРВІСІВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE REGULATION OF PUBLIC SERVICES IN THE FIELD OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE EUROPEAN UNION

Ніколасенко І.О., здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

Наукова публікація присвячена дослідженню адміністративно-правових засад регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в країнах ЄС.

Зазначається, що адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу передбачає не лише формальне зближення нормативних актів, а й глибинне переосмислення ролі публічної адміністрації у відносинах з суб'єктами господарювання: від контрольно-каральної моделі до сервісно-орієнтованої, у якій держава виступає надавачем якісних, доступних і передбачуваних публічних сервісів. Саме в цій площині адміністративно-правові засади регулювання публічних сервісів стають ключовим інструментом імплементації європейських стандартів належного врядування (good governance), правової визначеності, пропорційності, прозорості та ефективного захисту прав підприємців.

Встановлено, що адміністративно-правові засади регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу формувалися як відповідь на два взаємопов'язані виклики: по-перше, необхідність гарантувати підприємцям передбачуваність і юридичну визначеність у взаєминах із публічною адміністрацією (строки, процедури, права на доступ до інформації та оскарження), а по-друге, потребу зменшити транзакційні витрати бізнесу через спрощення адміністративних процедур і цифровізацію сервісів («одне вікно», реєстри, онлайн-послуги, міжвідомчий обмін даними). На рівні ЄС ці підходи «зшиваються» загальними рамками для сервісів і процедур у внутрішньому ринку: ключовим орієнтиром є вимоги щодо спрощення процедур, прозорості, пунктів єдиного контакту для постачальників послуг та можливості проходження формальностей дистанційно, що закладено в Директиві про послуги на внутрішньому ринку та пізніше підсилено концепцією «єдиного цифрового шлюзу» для доступу до інформації й адміністративних процедур для бізнесу та громадян.

Сформульовано висновки щодо перспективних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в Україні, з урахуванням позитивного досвіду країн ЄС.

Ключові слова: публічні сервіси, підприємницька діяльність, правове регулювання, адміністрування, зарубіжний досвід, реєстрація, ліцензування, дозвільні процедури, адміністративні послуги, адаптація.

This scientific publication is devoted to the study of the administrative and legal framework for regulating public services in the field of entrepreneurial activity in the countries of the European Union. It is noted that the adaptation of national legislation to European Union law involves not only a formal approximation of normative acts, but also a profound rethinking of the role of public administration in its relations with business entities: a shift from a control-and-punitive model to a service-oriented one, in which the state acts as a provider of high-quality, accessible, and predictable public services. In this context, the administrative and legal framework for the regulation of public services becomes a key instrument for the implementation of European standards of good governance, legal certainty, proportionality, transparency, and effective protection of entrepreneurs' rights.

It is established that the administrative and legal framework for regulating public services in the field of entrepreneurial activity in European Union countries was formed in response to two interrelated challenges. First, there was a need to ensure predictability and legal certainty for entrepreneurs in their interactions with public administration (in particular with regard to time limits, procedures, rights of access to information, and appeal mechanisms). Second, there was a need to reduce business transaction costs through the simplification of administrative procedures and the digitalization of services (such as «one-stop shops», registers, online services, and inter-agency data exchange). At the EU level, these approaches are integrated into common frameworks for services and procedures within the internal market. A key reference point is the requirement to simplify procedures, ensure transparency, establish points of single contact for service providers, and enable the completion of formalities at a distance, as enshrined in the Services Directive in the internal market and further reinforced by the concept of the Single Digital Gateway for access to information and administrative procedures for businesses and citizens.

Conclusions are formulated regarding promising directions for improving the administrative and legal framework for regulating public services in the field of entrepreneurial activity in Ukraine, taking into account the positive experience of European Union countries.

Key words: public services, entrepreneurial activity, legal regulation, public administration, foreign experience, registration, licensing, permit procedures, administrative services, adaptation.

Актуальність теми. Актуальність дослідження адміністративно-правових засад регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу в контексті необхідності адаптації національного законодавства до права ЄС зумовлена сукупністю правових, інституційних та соціально-економічних чинників, які безпосередньо впливають на трансформацію публічного управління, модернізацію адміністративного права та формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва. Передусім, адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу передбачає не лише формальне зближення нормативних актів, а й глибинне переосмислення ролі публічної адміністрації у відносинах з суб'єктами господарювання: від контрольно-каральної моделі до сервісно-орієнтованої, у якій держава виступає надавачем якісних, доступних і передбачуваних публічних сервісів. Саме в цій

площині адміністративно-правові засади регулювання публічних сервісів стають ключовим інструментом імплементації європейських стандартів належного врядування (good governance), правової визначеності, пропорційності, прозорості та ефективного захисту прав підприємців.

Особливої актуальності дослідження набуває з огляду на те, що право ЄС у сфері внутрішнього ринку та свободи підприємницької діяльності значною мірою впливає не на матеріальний зміст національних економічних регулювань, а на адміністративні процедури їх застосування. Європейський Союз виходить з того, що навіть формально нейтральні або обґрунтовані вимоги можуть створювати непропорційні бар'єри для підприємництва, якщо вони реалізуються через складні, фрагментовані, непрозорі або надмірно тривалі адміністративні процедури. Тому адаптація до права ЄС неминуче ставить питання про перегляд національних моделей надання публічних сервісів у сфері

реєстрації бізнесу, ліцензування, дозвільних процедур, доступу до адміністративної інформації, електронних послуг, а також механізмів адміністративного та судового захисту прав суб'єктів господарювання.

Крім того, актуальність теми зумовлена тим, що адміністративно-правові засади публічних сервісів у країнах ЄС формувалися протягом тривалого часу як результат еволюції адміністративного права від формального «права влади» до функціонального «права сервісу». Дослідження цього досвіду дозволяє не лише ідентифікувати конкретні правові інструменти (загальні закони про адміністративну процедуру, інститути «єдиного вікна», принцип одноразового подання даних, цифрові обов'язки адміністрації), але й зрозуміти логіку їх поєднання в єдину систему, що забезпечує баланс між публічними інтересами та свободою підприємницької діяльності. Для національного законодавства, яке перебуває у стані активної трансформації та часто характеризується фрагментарністю регулювання і відомчим підходом до адміністративних послуг, цей досвід є особливо цінним.

Важливим аспектом актуальності є також те, що процес адаптації до права ЄС має динамічний характер і не обмежується одноразовим прийняттям законів. Європейська модель публічних сервісів постійно розвивається в напрямі цифровізації, міжвідомчої інтеграції та орієнтації на користувача, і національне законодавство має бути здатним сприймати ці зміни на рівні принципів і процедур. У цьому сенсі наукове осмислення адміністративно-правових засад регулювання публічних сервісів у країнах ЄС є необхідною передумовою для формування стабільної та гнучкої правової основи, яка дозволить уникнути ситуативних реформ і забезпечити системну євроінтеграційну трансформацію адміністративного права.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою забезпечити не декларативну, а реальну адаптацію національного законодавства до права ЄС шляхом запозичення перевірених адміністративно-правових моделей організації публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності. Таке дослідження має значення не лише для теорії адміністративного права, а й для практики нормотворчої діяльності, реформування публічної адміністрації та формування правового середовища, у якому свобода підприємництва поєднується з ефективним і сервісно-орієнтованим публічним управлінням.

Питання адміністративно-правового регулювання відносин між органами владних повноважень та суб'єктами підприємницької діяльності досліджували такі відомі вчені як Д. Бабенко, О. Болгар, А. Боровик, С. Віннік, О. Дубинський, Л. Дудник, О. Клим, М. Ковальова, А. Ковач, А. Красовська, Х. Кульгавець, А. Ластовецький, С. Лисенко, Д. Парамонов, Ю. Сагайдак, В. Селіванов, В. Тильчик, Л. Хомко, К. Чаплигін, А. Чорна, О. Юшкевич.

Зарубіжний досвід публічного управління у сфері підприємницької діяльності досліджено в роботах Т. Гончарук, О. Деренько, Н. Заярної, О. Камушкова, І. Орлової, В. Рибчака, О. Рябцева, І. Шайдюк.

Проте, адміністративно-правові засади регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу ще не були предметом окремого дослідження, що актуалізує необхідність підготовки даної публікації.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження адміністративно-правових засад регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу.

Методологія даної публікації включає класичне поєднання філософських (законів та прийомів діалектики), загальнонаукових (приймів логіки, системного та структурно-функціонального методів) та спеціально-юридичних методів дослідження (юридичного моделювання, юридичної догматики). Враховуючи тему даної статті,

в процесі дослідження більшою мірою застосовується методологія порівняльного правознавства.

Результати дослідження. Адміністративно-правові засади регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу формувалися як відповідь на два взаємопов'язані виклики: по-перше, необхідність гарантувати підприємцям передбачуваність і юридичну визначеність у взаєминах із публічною адміністрацією (строки, процедури, права на доступ до інформації та оскарження), а по-друге, потребу зменшити транзакційні витрати бізнесу через спрощення адміністративних процедур і цифровізацію сервісів («одне вікно», реєстри, онлайн-послуги, міжвідомчий обмін даними). На рівні ЄС ці підходи «зшиваються» загальними рамками для сервісів і процедур у внутрішньому ринку: ключовим орієнтиром є вимоги щодо спрощення процедур, прозорості, пунктів єдиного контакту для постачальників послуг та можливості проходження формальностей дистанційно, що закладено в Директиві про послуги на внутрішньому ринку та пізніше підсилено концепцією «єдиного цифрового шлюзу» для доступу до інформації й адміністративних процедур для бізнесу та громадян [1; 2]. У практиці держав-засновниць ЄС ці європейські орієнтири імплементуються через поєднання загальних актів про адміністративну процедуру та спеціальних інструментів «сервісної держави» для підприємця: реєстрація бізнесу, дозвільні процедури, порядок повідомлення, електронні канали взаємодії, реєстрова взаємосумісність, стандарти якості адміністративних послуг і ефективний контроль (оскарження).

У Бельгії регуляторна логіка публічних сервісів для підприємців значною мірою побудована навколо принципу «реєстр як сервіс» та делегованих (акредитованих) фронт-офісів, які надають підприємцю комплекс адміністративних послуг. Нормативним «каркасом» тут виступає створення єдиного ідентифікаційного простору для суб'єктів підприємництва через Банк-перехрестя підприємств (Banque-Carrefour des Entreprises, BCE/KBO), а також запровадження мережі «підприємницьких вікон» (guichets d'entreprises) як точок доступу бізнесу до низки формальностей: реєстрації, внесення змін, підтвердження даних, взаємодії з окремими адміністративними процедурами. Важливість цього підходу в адміністративно-правовому сенсі полягає в тому, що держава стандартизує дані та процедури (ідентифікаційні коди, реєстрові відомості), мінімізує дублювання подання інформації та створює правові підстави для «одного контакту» підприємця з адміністрацією через визначені канали [3].

Французька модель вирізняється високим ступенем «процедурної кодифікації» у взаєминах «адміністрація – заявник» і перетворенням процедурних гарантій на сервісні стандарти, що прямо впливає на підприємницькі сервіси (дозволи, погодження, реєстрації, доступ до документів, строки розгляду). Центральним елементом є кодифікація правил комунікації з адміністрацією та адміністративних формальностей у Кодексі відносин між суспільством та адміністрацією (CRPA): він систематизує принципи подання заяв, вимоги до рішень, порядок витребування інформації, доступ до адміністративних документів і низку «сервісних» механізмів, які дисциплінують адміністрацію (зокрема процедурні строки й правила прийняття рішень). Для підприємця це означає більш передбачуваний «процедурний маршрут» отримання публічних послуг і більш ефективні засоби захисту у разі зволікання чи формального відхилення [4].

Німеччина демонструє «класичний» підхід континентальної адміністративної держави: сильний загальний закон про адміністративну процедуру, доповнений спеціальним законом про цифровий доступ до адміністративних послуг. Адміністративно-правова цінність німецької моделі для підприємницьких сервісів у тому,

що будь-яка конкретна послуга (ліцензія, дозвіл, реєстрація, погодження) «підтягується» під стандарти законності та належної процедури: компетенція органу, право бути вислуханим, належне обґрунтування, пропорційність, формальні вимоги до адміністративного акта, правила виправлення помилок, відкликання, скасування тощо. Все це кодифіковано у Законі про адміністративну процедуру (VwVfG), який задає єдині рамки для великого масиву «бізнес-адміністративних» контактів. Друга лінія – перехід від «процедури на папері» до «послуги онлайн»: Закон про онлайн-доступ (OZG) визначає обов'язок і рамки цифрового надання адміністративних послуг через портали та узгодження цифрових рішень між федерацією і землями, що безпосередньо підсилює сервісність для підприємців (подання заяв онлайн, типові е-форми, ідентифікація, кабінет користувача) [5; 6].

Італія, зберігаючи загальні процедурні гарантії, зробила особливо виразний акцент на «єдиному вікні» саме для підприємницької діяльності на місцевому рівні, щоб зменшити адміністративну фрагментацію. Фундаментом є Закон № 241/1990, який заклав сучасні правила адміністративного провадження, відповідальність адміністрації за строки, механізми доступу до документів і загальну логіку прозорого розгляду заяв (а отже, і заяв бізнесу). Але «сервісний прорив» у підприємницькій площині пов'язаний із інститутом Sportello Unico per le Attività Produttive (SUAP) – «єдиного вікна» для виробничих, підприємницьких активностей, яке юридично оформлює принцип: підприємець звертається до одного фронт-офісу (переважно при муніципалітеті), а узгодження з усіма залученими адміністраціями організовується всередині системи (включно з електронними каналами й стандартизованими процедурами). Таким чином, адміністративне право тут працює як право «процесної інтеграції»: не бізнес «бігає» між відомствами, а держава зобов'язана координувати зібрати рішення в єдиному процесі [7; 8].

Нідерланди традиційно вибудовують публічні сервіси для бізнесу через поєднання «загального адміністративного процесу» та спеціальної імплементації європейських сервісних стандартів для ринку послуг. Загальна рамка – Загальний закон про адміністративне право (Awb), який уніфікує поняття адміністративного органу, правила прийняття рішень, строки, процедурні права заявника, адміністративне оскарження тощо; саме ця уніфікація перетворює кожен окрему послугу для підприємця на передбачувану юридичну процедуру з чіткими наслідками порушень. Далі – «сервісна» надбудова у вигляді Закону про послуги (Dienstenwet), який реалізує ключові вимоги Директиви 2006/123/EC: спрощення формальностей, зменшення адміністративних бар'єрів, організація «пунктів єдиного контакту» та прозорість вимог для постачальників послуг. У практичному вимірі для підприємця це означає, що держава не просто описує процедури, а юридично зобов'язується зробити їх «прохідними» (зрозумілими, пропорційними, організованими через контактні точки й придатними до дистанційного виконання) [9, 10].

Люксембург цікавий тим, що в невеликій юрисдикції особливо чітко видно «адміністративну сервісність» як поєднання: загальної процедури для неконфліктного адміністративного провадження та спеціального режиму допуску до здійснення підприємницької діяльності через інститут «дозволу на заснування (діяльність)» (autorisation d'établissement). Загальна процедура (процедура адміністративна неконфліктна) надає правила, які дисциплінують адміністрацію під час розгляду заяв, комунікації з заявником, оформлення рішень та загальних гарантій належного процесу; це критично для бізнесу, бо більшість підприємницьких сервісів – це саме «неконфліктні» провадження (отримати дозвіл, зареєструвати, внести зміни, підтвердити відповідність). Спеціальний закон про доступ до професій ремісника, комерсанта, промисловця та дея-

ких вільних професій визначає правові умови, компетентний орган, критерії та наслідки для отримання дозволу на провадження діяльності, тобто формує «регуляторну браму» входу на ринок із чіткими адміністративними правилами, які мають бути реалізовані як сервіс (прийом заяв, перевірка умов, рішення, можливість захисту) [11, 12].

Якщо узагальнити адміністративно-правові «механіки», спільні для наведених держав-засновниць ЄС, то публічні сервіси у сфері підприємництва регулюються через: кодифіковану або стабільну загальну адміністративну процедуру (що робить послугу юридично визначеною, оскаржуваною та строковою), спеціальні «інфраструктурні» інструменти сервісної держави – реєстри та ідентифікатори бізнесу (як у Бельгії), інститути «єдиного вікна, єдиного контакту» для координації дозвільних і реєстраційних формальностей (як SUAP в Італії та PSC-логіка в Нідерландах під вимоги директиви), цифрові зобов'язання адміністрації надавати послуги через портали, кабінети та забезпечувати доступність процедур онлайн (що особливо видно у німецькому OZG), процедурні гарантії прозорості та доступу до адміністративної інформації, документів (яскраво кодифіковано у французькому CRPA), а також чітко визначені правові режими допуску до здійснення діяльності із зрозумілими критеріями й передбачуваною адміністративною логікою (приклад Люксембургу щодо autorisation d'établissement).

З урахуванням проаналізованого зарубіжного досвіду окрему увагу необхідно звернути на питання удосконалення Закону України «Про адміністративну процедуру» у відповідності до європейської логіки service-oriented administration з метою покращення нормативного регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності.

Удосконалення вказаного Закону має ґрунтуватися не на формальному розширенні процедурних приписів, а на переорієнтації всієї логіки адміністративного регулювання на сервісну модель взаємодії публічної адміністрації з бізнесом. У цьому контексті доцільним є чіткіше закріплення сервісної спрямованості адміністративної процедури як одного з базових принципів її здійснення, що передбачало б пріоритет мінімального втручання у господарську діяльність, презумпцію добросовісності суб'єктів підприємництва та орієнтацію адміністративних органів на досягнення результату у вигляді надання якісного, доступного та передбачуваного публічного сервісу.

Особливу увагу слід приділити забезпеченню правової визначеності та передбачуваності адміністративних процедур у сфері бізнесу, зокрема шляхом імперативного закріплення строків їх здійснення та обмеження можливостей для їх необґрунтованого зупинення або продовження. Важливим є встановлення чітких правових наслідків пропуску строків з боку адміністративного органу, включно із застосуванням механізмів мовчазної згоди або інших компенсаційних інструментів, що зменшували б процедурні ризики для підприємців.

Не менш значущим напрямом удосконалення Закону України «Про адміністративну процедуру» є наповнення реальним змістом права бути почутим у адміністративному провадженні. У процедурах, які можуть призвести до обмеження чи припинення підприємницької діяльності, це право має включати не лише можливість подання письмових пояснень, а й забезпечення ефективної комунікації з адміністративним органом, у тому числі шляхом проведеної усних або дистанційних слухань. При цьому мотивувальна частина адміністративного рішення повинна містити чітку відповідь на ключові доводи підприємця, а ігнорування таких аргументів має розглядатися як істотне процедурне порушення. Водночас вказаний Закон потребує подальшого розвитку механізмів зменшення транзакційних витрат бізнесу, зокрема через закріплення принципу «єдиної адміністративної процедури», за яким

координація між різними органами влади покладається на державу, а не на суб'єкта господарювання. Це передбачає заборону вимагати від підприємців повторного подання інформації, яка вже наявна в державних реєстрах, а також документів, доступ до яких адміністративний орган може отримати самостійно.

Окремого нормативного закріплення потребує цифровий вимір адміністративної процедури, який має стати основною, а не факультативною формою взаємодії між бізнесом і публічною адміністрацією. Закон України «Про адміністративну процедуру» доцільно доповнити положеннями, що гарантували б підприємцям можливість повного дистанційного проходження адміністративних процедур, відстеження їхнього статусу в режимі реального часу, а також юридичну рівність з паперовими документами електронних рішень, автоматизованих процедур і повідомлень, отриманих через електронні кабінети. Важливою складовою удосконалення правового регулювання є також посилення відповідальності адміністративних органів і посадових осіб за порушення процедурних вимог, зокрема за систематичне недотримання строків або ухвалення формально мотивованих, але фактично необґрунтованих рішень. Доцільним є запровадження презумпції завдання шкоди підприємцю у разі істотного порушення адміністративної процедури та можливості відшкодування витрат, спричинених такими порушеннями.

Нарешті, удосконалення Закону України «Про адміністративну процедуру» має передбачати його чіткіший зв'язок із спеціальним законодавством, що регулює надання адміністративних послуг та інші форми публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності. Зокрема, доцільно закріпити пріоритет цього Закону у частині процесуальних гарантій і обмежити можливість відступу від його положень спеціальними актами лише за умови забезпечення еквівалентного або вищого рівня захисту прав суб'єктів господарювання. У підсумку, вдосконалення адміністративно-процедурного законодавства має сприяти трансформації публічної адміністрації з інструменту контролю та примусу у сервісно орієнтованого партнера бізнесу, відповідального за якість, своєчасність і результативність надання публічних сервісів.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість виокремити позитивний досвід країн ЄС у сфері адміністративно-правового регулювання публічних сервісів

у сфері підприємницької діяльності, який доцільно запозичити для імплементації в національне законодавство та юридичну практику: по-перше, варто інституціоналізувати «сервісність» через удосконалення Закону України «Про адміністративну процедуру», щоб підприємницькі сервіси були не «відомчими правилами», а правовідносинами зі стандартами строків, мотивування, права бути вислуханим, доступу до матеріалів справи та ефективного адміністративного й судового оскарження (французько-німецько-нідерландська лінія); по-друге, потрібна правова модель «реєстрів як базової інфраструктури сервісів» із принципом одноразового подання даних і широким міжвідомчим використанням ідентифікаторів підприємця або підприємства (бельгійський підхід ВСЕ/КВО); по-третє, максимально результативним для бізнесу є нормативно закріплене «одне вікно» для дозвільних і погоджувальних процедур із обов'язком адміністрації самостійно координувати залучені органи, а також із процесною інтеграцією електронних каналів подання та відстеження заяв (італійська SUAP-логіка); по-четверте, варто перевести цифровізацію з рівня «проектів» на рівень юридичних обов'язків держави (портالي, онлайн-процедури, кабінет, стандартизовані е-форми, сумісність реєстрів), бо саме зобов'язальне адміністративне право робить цифрові сервіси не факультативними, а гарантованими (німецька конструкція); по-п'яте, для регульованих видів діяльності доцільно будувати дозвільні режими так, щоб умови допуску були максимально прозорими й зрозумілими, а сам дозвіл – результатом чіткої адміністративної процедури із чіткими критеріями та правовими наслідками (люксембурзький приклад). У сукупності ці підходи дають підприємцю те, що в «цифрі 5» виглядає як ідеальна формула сервісної держави: зрозумілі правила, один контакт, один набір даних, онлайн-канал, гарантований захист прав – і саме це є найбільш цінним для перенесення в національну модель регулювання публічних сервісів у підприємницькій сфері.

Необхідність дослідження позитивного досвіду інших країн Європейського Союзу з метою формулювання конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного національного законодавства, а також розробки й прийняття перспективних нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правових засад регулювання публічних сервісів у сфері підприємницької діяльності, зумовлює перспективність подальшого дослідження цієї теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council, 12 December 2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/123/oj/eng> (дата звернення: 07.01.2025).
2. Regulation (EU) 2018/1724 of the European Parliament and of the Council, 2 October 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1724/oj/eng> (дата звернення: 07.01.2025).
3. Loi du 16 janvier 2003 portant création d'une Banque-Carrefour des Entreprises, modernisation du registre de commerce, création de guichets d'entreprises agréés et portant diverses dispositions, 16 janvier 2003, №2003011027. URL: <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2003/01/16/2003011027/moniteur> (дата звернення: 07.01.2025).
4. Ordonnance relative aux dispositions législatives du code des relations entre le public et l'administration, 23 octobre 2015, № 2015-1341. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000031360943> (дата звернення: 07.01.2025).
5. Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG), 25 Mai 1976, BJNR012530976. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/vwvfg/BJNR012530976.html> (дата звернення: 07.01.2025).
6. Gesetz zur Verbesserung des Onlinezugangs zu Verwaltungsleistungen (OZG), 14 August 2017, BJNR313800017. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/ozg/BJNR313800017.html> (дата звернення: 07.01.2025).
7. Legge 7 agosto 1990, n. 241 (Nuove norme in materia di procedimento amministrativo e di diritto di accesso ai documenti amministrativi). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1990-08-07:241> (дата звернення: 07.01.2025).
8. Decreto del Presidente della Repubblica 7 settembre 2010, n. 160 (Regolamento per la semplificazione ed il riordino della disciplina sullo sportello unico per le attività produttive – SUAP). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:presidente.repubblica:decreto:2010-09-07:160> (дата звернення: 07.01.2025).
9. Algemene wet bestuursrecht (Awb), 4 juni 1992, BWBR0005537. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537/> (дата звернення: 07.01.2025).
10. Dienstenwet, 7 december 2009, BWBR0026759. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0026759/> (дата звернення: 07.01.2025).
11. Loi du 1er décembre 1978 réglant la procédure administrative non contentieuse. URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/1978/12/01/n1/jo> (дата звернення: 07.01.2025).
12. Loi du 2 septembre 2011 réglementant l'accès aux professions d'artisan, de commerçant, d'industriel ainsi qu'à certaines professions libérales. URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2011/09/02/n1/jo> (дата звернення: 07.01.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.12.2025
Дата публікації: 30.12.2025